

Єднання
заради дії

ХМЕЛЬНИЦЬКА ГРОМАДА

Дослідження локальних політик і програм:
ЯК ВПО ДОЛУЧЕНІ ДО ЖИТТЯ ГРОМАД?

ПРОФІЛЬ РЕСПОНДЕНТІВ

Заступник директора департаменту соціального захисту населення Хмельницької обласної державної адміністрації.

Курує питання соціальних виплат, державної допомоги, соціального захисту учасників АТО, внутрішньо переміщених осіб.

Начальник Управління праці та соціального захисту населення Хмельницької міської ради.

Соціальна допомога сім'ям у складних життєвих обставинах, подолання таких обставин або мінімізація їх негативних наслідків для осіб/сімей, які в них перебувають.

МІСЦЕВІ ЦІЛЬОВІ ПРОГРАМИ ТА ІНШІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ

За інформацією, наданою інтерв'юерами, загалом у Хмельницькій громаді зафіксовано 2 місцеві цільові програми. Жодна з них не була призупинена.

Програм, орієнтованих суто на ВПО, немає. Працівники ОМС зазначають, що переселенці, зареєстровані у громаді, можуть користуватися можливостями Комплексної місцевої програми «Піклування», в яку 2022 року додали нові пункти щодо внутрішньо переміщених осіб. Через збільшення користувачів програми (додалися ВПО) фінансування на неї було збільшено.

Окрім місцевих програм, для переселенців у Хмельницькій області діє Цільова програма забезпечення перебування внутрішньо переміщених осіб до закладів загальної середньої освіти спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст Хмельницької області. В межах цієї програми з коштів обласного бюджету вдалося залучити 40 млн грн для створення та функціонування п'яти відділень при інтернатних закладах, три з яких мають психологічне спрямування для внутрішньо переміщених осіб.

Також місцева влада розглядає можливість прийняття Програми підтримки внутрішньо переміщених осіб у громаді.

Інших нормативно-правових актів, щодо ВПО у громаді немає.

Учасники дослідження вбачають модифікацію існуючих місцевих програм у додаванні до цих програми пунктів, пов'язаних з інтеграцією ВПО в місцеву громаду (до прикладу, заходи з працевлаштування переселенців).

За даними департаменту соціального захисту населення Хмельницької обласної державної адміністрації, центри надання соціальних послуг охопили 31 652 осіб з-поміж ВПО. Як зазначають працівники департаменту, переважно за послугами звертаються жінки.

Інформацію про місцеві програми переселенці можуть дізнатися в місцях роздачі гуманітарної допомоги, де створені інформаційно-консультаційні центри.

Інформаційна довідка

Станом на грудень 2022 року до Хмельницької громади перемістилися 39 222 особи, з них 14 927 чоловіків, 24 925 жінок, 1 350 осіб з інвалідністю, 5 209 пенсіонерів, 1 516 дітей (765 хлопців і 751 дівчинка).

Із 2015 року у громаді передбачено надання матеріальної допомоги внутрішньо переміщеним особам. Протягом 2022 року за рахунок місцевого бюджету надано одноразову грошову допомогу 7 450 жителям Хмельницької громади на суму 14 329,3 тис грн, із них 117 – внутрішньо переміщеним особам на загальну суму 782,8 тис грн.

У Хмельницькій міській територіальній громаді є Центр комплексної реабілітації «Родинний затишок». Там обслуговують дітей і осіб з інтелектуальною недостатністю. У 2022 році центр обслуговував також ВПО цієї категорії (загалом центр прийняв 200 осіб у 2022 році). У Центрі комплексної реабілітації дітей з інвалідністю до 18 років «Школа життя» навчаються 16 дітей ВПО, також вони отримують послуги з денного догляду, соціальної адаптації, консультування, інформування, психологічну допомогу.

У Центрі соціальних служб 2022 року отримала допомогу 371 особа, зокрема 129 дітей. У Центрі соціальної підтримки та адаптації перебувають особи з місць позбавлення волі, які евакуювалися з небезпечних територій (60 осіб). При центрі є соціальний готель, в якому упродовж 2022 року проживали 74 особи (зараз 30 осіб).

Зокрема 2022 року надано 40 334 послуги з інформування та консультування, 12 377 особам надано послуги із забезпечення тимчасового проживання, 30 682 осіб забезпечили одягом, взуттям, продуктами, 539 осіб отримали допомогу в працевлаштуванні, 3 425 – послуги юридичного забезпечення, 7 432 – психологічну допомогу.

Опис місцевих цільових програм громади, названих учасниками інтерв'ю

Назва програми / Короткий опис	Чи діє наразі	Обсяг фінансування на 2023 рік, тис грн	Зміни в фінансуванні ¹
Комплексна програма «Піклування» у Хмельницькій міській територіальній громаді на 2022-2026 рр. Здійснення профілактичних заходів щодо сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах; надання одноразової грошової допомоги та забезпечення відшкодування витрат за пільговий проїзд окремих пільгових категорій громадян; надання соціальних послуг з метою адаптації та соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб; забезпечення продуктами харчування, одягом, засобами гігієни внутрішньо переміщених осіб, залучення їх до культурно-мистецьких заходів; відшкодування витрат із прання та сушки. ²	Так	343 000	Збільшилося
Програма соціальної підтримки учасників АТО/ООС, учасників Революції Гідності та членів їхніх сімей на 2021-2025 рр. Відшкодування пільг за житлово-комунальні послуги членам сімей загиблих; надання пільг, одноразової грошової допомоги; забезпечення щорічного проведення профілактичних оглядів учасників АТО/ООС, учасників Революції Гідності, осіб, які брали участь у заходах, необхідних для оборони України. ³	Так	Дані відсутні	Дані відсутні

¹ За оцінкою інтерв'юєрів

² Більше про програму – тут: <https://bit.ly/3Ztr90a>

³ Більше про програму – тут: <https://bit.ly/3ZsYYuA>

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ВПО

Дискримінації щодо отримання послуг ВПО у громаді не виявлено. Переселенці можуть користуватися можливостями місцевої програми на рівні з іншими мешканцями.

” *«Ну, в цілому, я вважаю, що такі люди мають право на переваги певні, на отримання певних послуг більше, ніж мешканці області»,* — говорить (дослівно) заступник директора Департаменту соціального захисту населення. ”

Одними з найбільш затребуваних послуг у громаді серед ВПО є денний догляд вдома, інформування та консультування, а також отримання прихистку для тимчасового проживання. Один з учасників дослідження зазначає, що проблема житла для переселенців у Хмельницькій громаді була нагальною ще з 2015 року. Оскільки у 2022 році проблема загострилась, у громаді запровадили проєкт будівництва нового мікрорайону для внутрішньо переміщених осіб.

У громаді виявлені такі перешкоди для ВПО в отриманні соціальних послуг:

Перешкода	Опис перешкоди
Відсутність реєстрації переселенця як ВПО у громаді.	Без офіційного статусу ВПО переселенець не може отримати допомогу від громади.
Відсутність зареєстрованого місця проживання у громаді.	Без реєстрації у громаді ВПО не можуть користуватися можливостями місцевої програми.
Інфраструктурні перешкоди (головним чином — пересування містом).	Про перешкоду в інтерв'ю не йшлося.

НАЯВНІ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ ПРАКТИКИ ВКЛЮЧЕННЯ ВПО ДО УЧАСТІ В МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ

У Хмельницькій громаді створена Рада ВПО.

Учасники дослідження також говорили про інші форми залучення переселенців до самоврядування, які є в громаді:

- **Громадські організації**, які допомагають ВПО в адаптації, наприклад, «Я – Маріуполь». Громада активно співпрацює із ГО, фінансово підтримує їхню діяльність. Влада проводить зустрічі та круглі столи з активними членами громади, разом обирають пріоритетні напрямки роботи.
- **Штаб по роботі з внутрішньо переміщеними особами**, де опрацьовуються їхні потреби, а саме харчування та прихисток.

В якості перспективних практик працівники ОМС пропонують залучати ВПО до місцевого самоврядування шляхом їх працевлаштування у громаді. Утім, працевлаштування в органах місцевого самоврядування не дає ВПО можливості брати участь у ньому та використовувати інструменти локальної демократії.

Висновок за результатом аналізу місцевих НПА:

Громада	Хмельницька
Всього проаналізовано місцевих НПА	7
Кількість НПА, які потребують змін	5
Статут	1
Кількість програм і рішень, що стосуються виключно ВПО	1
Програми соціального захисту окремих категорій громадян	4
Кількість програм і рішень, що містять заходи, спрямовані на допомогу дітям ВПО	1

Статутом територіальної громади міста Хмельницького, затвердженого рішенням міської ради від 31.05.2017 № 5, визначено, що територіальна громада міста Хмельницького — це сукупність усіх жителів міста, об'єднаних **постійним проживанням** у межах міста, що є самостійною адміністративно-територіальною одиницею, які визнаються як члени територіальної громади, що здійснюють своє право на участь у місцевому самоврядуванні безпосередньо або через міську раду та органи самоорганізації населення у формах та в межах, передбачених Конституцією України, Законами України, Статутом громади.

Метою Комплексної програми «Піклування» у Хмельницькій міській територіальній громаді на 2022-2026 роки, затвердженої рішенням міської ради від 15.12.2021 №45, є надання адресної грошової допомоги мешканцям Хмельницької міської територіальної громади, що через певні обставини опинились у скрутному та безвихідному матеріальному стані; підтримка осіб з інвалідністю, учасників бойових дій, учасників війни, вдів загиблих і померлих ветеранів війни, громадян, які постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС, внутрішньо переміщених осіб тощо.

Водночас Порядком надання і розміру одноразової грошової допомоги деяким категоріям громадян, затвердженим рішенням виконавчого комітету від 24.01.2019 № 60, **не передбачено можливість отримати таку допомогу внутрішньо переміщеними особами**, адже допомога надається мешканцям міста за умови надання копії довідки про місце реєстрації проживання, і не передбачена можливість надати довідку про взяття на облік ВПО на території Хмельницької міської територіальної громади.

Зокрема у Програмі «Піклування» передбачені два заходи на підтримку ВПО, фактичне місце проживання (перебування) яких зареєстровано на території Хмельницької міської територіальної громади: відшкодування витрат, пов'язаних із наданням послуги лазні, та витрат, пов'язаних із наданням послуги з прання та сушки одягу.

Згідно з Порядком надання на безоплатній основі продуктових наборів, гарячих обідів та індивідуальних засобів особистої гігієни особам, які перебувають у складних життєвих обставинах, затвердженим рішенням виконавчого комітету від 22.03.2022 № 176, окремі внутрішньо переміщені особи, яких взято на облік після 13 березня 2022 р. та які перебувають у складних життєвих обставинах, можуть отримати продуктові набори, гарячі обіди та індивідуальні засоби особистої гігієни. Умова щодо дати реєстрації про взяття на облік створює додаткову дискримінацію серед ВПО.

Програма соціальної підтримки осіб, які захищали незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України, а також членів їхніх сімей на 2021-2025 роки, затвердженою рішенням міської ради від 23.12.2020 № 36, передбачає заходи щодо додаткової соціальної підтримки окремих категорій громадян, зокрема надання пільг, грошової винагороди, медичних, стоматологічних, психологічних та інших послуг.

Утім, не всі заходи, передбачені цією програмою, поширюються на захисників, а також членів їхніх сімей, які перебувають на обліку у громаді як ВПО. Програма містить лише два заходи, доступні для ВПО: звільнення від сплати за навчання в початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладах дітей із сімей загиблих захисників та безкоштовне відвідування програм гастролюючих цирків та атракціонів луна-парків.

Успішні практики

Внутрішньо переміщені або евакуйовані особи можуть отримати на безоплатній основі продуктивні набори та індивідуальні засоби особистої гігієни. Для отримання такої допомоги необхідно перебувати на обліку у Штабі допомоги вимушеним переселенцям та надати довідку про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи або документ про реєстрацію місця проживання на території областей, які віднесені до переліку адміністративно-територіальних одиниць відповідно до розпорядження КМУ від 06.03.2022 №204-р «Про затвердження переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких надається допомога застрахованим особам в рамках Програми «єПідтримка».

Рекомендації:

1. З метою реалізації жителями Хмельницької міської територіальної громади, в тому числі внутрішньо переміщеними особами, які перебувають на обліку в територіальній громаді, права на безпосередню участь у місцевому самоврядуванні, внести відповідні зміни до Статуту територіальної громади.
2. З метою усунення перешкод для отримання пільг і допомог окремими категоріями населення, в тому числі особами, які перебувають на обліку в Хмельницькій міській територіальній громаді як внутрішньо переміщені особи, внести зміни до місцевих цільових програм і нормативно-правових актів, що визначають порядок надання пільг і допомог окремим категоріям населення Хмельницької міської територіальної громади.

Правове обґрунтування

Стаття 33 Конституції України. Кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання.

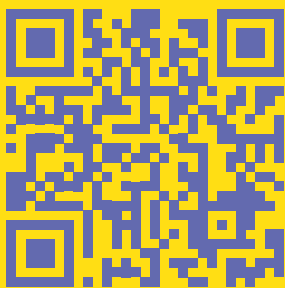
Стаття 5 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». Довідка про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи засвідчує місце проживання внутрішньо переміщеної особи.

Стаття 2 Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні». Громадянам України, а також іноземцям та особам без громадянства, які на законних підставах перебувають в Україні, гарантуються свобода пересування та вільний вибір місця проживання на її території, за винятком обмежень, які встановлені цим Законом.

Стаття 3 Закону України «Про місцеве самоврядування». Громадяни України реалізують своє право на участь у місцевому самоврядуванні за належністю до відповідних територіальних громад.

Забороняється будь-яке обмеження права громадянина України брати участь у місцевому самоврядуванні, **зокрема залежно від терміну проживання на відповідній території**.

Запропоновані зміни також забезпечать приведення місцевих нормативно правових актів у відповідність до положень статті 64 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», а також уникнути порушення, передбаченого статтею 119 Бюджетного кодексу України.

www.yednanniazaradyii.org.ua

Це дослідження стало можливим в межах програми «Сднання заради дії», що реалізується IREX разом з Благодійним фондом «Стабілізейшен суппорт сервісез» та за підтримки Державного департаменту США.